

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Касьянова Ігоря Олександровича на тему «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти », поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженій Вченою радою Державного податкового університету (протокол № 6 від 24 листопада 2022 року)

ВИТЯГ

з протоколу фахового семінару кафедр навчально-наукового інституту права Державного податкового університету № 23 від 20 квітня 2026 року

Присутні:

директор навчально-наукового інституту права, д.ю.н., професор, заслужений юрист України В.В. Топчій, заступник директора з навчально-методичної роботи, к.ю.н., доцент Н.А. Лугіна, заступник директора з навчально-організаційної роботи, к.ю.н., доцент Омельчук Л.В., *кафедра теорії та історії держави і права*: завідувач кафедри теорії та історії держави і права, к.ю.н., доцент Бак В.І., д.ю.н., професор кафедри, д.ю.н., професор Шевченко А.Є., професор кафедри, д.ю.н., професор Н.А. Сердюк, доцент кафедри, к.ю.н., доцент Сіренко О.В.; *кафедра кримінального права та процесу*: завідувач кафедри кримінального права та процесу, д.ю.н., доцент Максименцев М.Г., професор кафедри кримінального права та процесу, д.ю.н., професор Колб О.Г., професор кафедри, к.ю.н., професор В.І. Антипов, професор кафедри, д.ю.н., професор В.В. Лисенко, професор кафедри, д.ю.н. Г.М. Мамка, професор кафедри, д.ю.н., професор А.М. Кислий, доцент кафедри, к.ю.н., доцент О.А. Павлюх, доцент кафедри, к.ю.н., професор І.В. Грицюк, доцент кафедри, к.ю.н. С.О. Софієв, доцент кафедри, к.ю.н. В.П. Любавіна, доцент кафедри, к.ю.н., доцент І.Г. Бірюкова (науковий керівник), доцент кафедри, к.ю.н. Д.І. Лопанчук, *кафедра цивільного права та процесу*: завідувач кафедри, к.ю.н., професор Н.В. Білянська, професор кафедри, д.ю.н., професор І.В. Чеховська, професор кафедри, д.ю.н., професор Н.Б. Новицька, доцент кафедри, к.ю.н., доцент Л.Д. Менів, доцент кафедри, к.ю.н., доцент Л.О. Самілик, доцент кафедри, к.ю.н., доцент Т.Й. Білоус, доцент кафедри, к.ю.н., доцент І.О. Котович, *кафедра міжнародного права та права Європейського Союзу*: завідувач кафедри, к.ю.н., доцент О.В. Чернецька, доцент кафедри, к.ю.н., доцент Лісова К.С., *кафедра фінансового та податкового права*: завідувач кафедри, к.ю.н., професор М.В. Глух, *кафедра правничої лінгвістики*: завідувач кафедри, д.ю.н., професор В.А. Миколаєць, доцент кафедри, д.ю.н., доцент О.М. Бодунова (гарант).

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта навчально-наукового

інституту права Державного податкового університету Касьянова Ігоря Олександровича на тему «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Державного податкового університету (протокол № 6 від 24 листопада 2022 року)

Слухали:

Доповідь здобувача І. О. Касьянова на тему «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, висвітлив стан її розробки, визначив зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами, мету та задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрив наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, навів дані про апробацію результатів дисертації та кількість публікацій, а також окреслив структуру дисертації.

Говорячи про актуальність теми, слід відзначити, що глибока трансформація сучасної парадигми кримінальної юстиції, яка поступово зміщує акцент із суто карального впливу на відновлення порушених прав особи та гармонізацію соціальних відносин, лише набирає обертів в Україні. У контексті європейської інтеграції України та адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів питання примирення сторін кримінально-правового конфлікту набуває особливої гостроти. Традиційна модель кримінального судочинства, орієнтована переважно на встановлення вини та призначення покарання від імені держави, часто залишає поза увагою інтереси безпосередньої жертви злочину, не забезпечуючи їй належної психологічної та матеріальної сатисфакції. Це породжує кризу довіри до правоохоронної системи та актуалізує пошук альтернативних, гуманістичних способів розв'язання правових спорів.

Вибір теми обумовлений необхідністю теоретичного переосмислення інституту примирення не просто як процесуальної пільги, а як фундаментального права людини на самостійне врегулювання конфлікту. Попри наявність статті 46 КК України та відповідних положень у КПК України щодо угод про примирення практична реалізація цих норм залишається фрагментарною. Існує нагальна потреба у дослідженні примирення як цілісного міжгалузевого інституту, що поєднує в собі матеріально-правові, процесуальні та подекуди психологічні й етичні аспекти.

Особливого значення тема набуває у світлі реформування кримінального законодавства та розробки проекту нового КК України. Сучасна законотворча думка пропонує розширити межі застосування некаральних заходів впливу, де примирення виступає базовою умовою для звільнення від відповідальності або пом'якшення покарання. Проте теоретична база для такого розширення залишається недостатньо розробленою, особливо в частині визначення меж «публічного інтересу», який часто штучно ставиться вище за інтереси потерпілого, блокуючи можливість конструктивного діалогу між сторонами.

Кримінально-правовий аспект вибору теми зумовлений високим рівнем рецидивної злочинності в Україні. Традиційне покарання, пов'язане з ізоляцією особи, часто призводить до її подальшої маргіналізації та розриву корисних соціальних зв'язків. Натомість інститут примирення, що базується на засадах відновного правосуддя, пропонує механізм активного каяття та реінтеграційного сорому. Це дозволяє правопорушнику усвідомити реальну шкоду, заподіяну іншій людині, а не просто відбутися відповідно до букви закону покарання перед державою. Дослідження впливу примирення на мінімізацію ризиків повторного вчинення злочинів є критично важливим для формування ефективної стратегії протидії злочинності.

Додатковим стимулом для обрання цієї теми є стрімкий розвиток інституту медіації в Україні. Прийняття Закону України «Про медіацію» створило правове підґрунтя для впровадження професійного посередництва, проте його специфіка у кримінальній сфері досі залишається предметом дискусій. Необхідно чітко розмежувати поняття «примирення» як результат та «медіація» як процес, визначити правовий статус медіатора у кримінальному провадженні та розробити безпекові протоколи для учасників відновних процедур. Без наукового обґрунтування цих процесів існує ризик дискредитації ідеї примирення через некомпетентне або формальне застосування посередництва.

Окремий пласт актуальності пов'язаний із захистом прав неповнолітніх. Юстиція, дружна до дитини, вже зараз вимагає відмови від репресивних методів на користь відновних практик. Дослідження примирення з неповнолітнім підозрюваним дозволяє вибудувати модель правосуддя, яка б сприяла виправленню дитини без накладення тавра судимості, що є визначальним для її подальшого життя та інтеграції в суспільство.

Науковий інтерес до теми підкріплюється також потребою в аналізі міжнародного досвіду. Країни з розвиненими правовими системами (Німеччина, Франція, Нова Зеландія) демонструють високу ефективність відновного примирення навіть у справах про тяжкі злочини. Адаптація цього досвіду до національних реалій вимагає глибокого аналізу, щоб уникнути сліпого копіювання чужих моделей і створити власну, життєздатну систему примирення, яка б відповідала правовій культурі українського суспільства.

Таким чином, обрання теми дисертаційного дослідження продиктовано необхідністю подолання суперечностей між каральною спрямованістю чинного законодавства та гуманістичними запитами сучасного суспільства. Робота спрямована на формування нової концепції примирення, яка б забезпечила баланс між інтересами особи, громади та держави, сприяла реальному відновленню прав потерпілих та створювала умови для ефективної ресоціалізації правопорушників, що є стратегічно важливим для зміцнення правопорядку в Україні.

Вирішення поставлених завдань дозволило сформулювати ряд положень, що становлять наукову новизну дослідження:

1. По-перше, обґрунтовано авторську концепцію, згідно з якою право на примирення у сучасній архітектурі прав людини слід розглядати не як факультативну процесуальну пільгу чи інструмент процесуальної економії, а як фундаментальне особисте право учасників кримінально-правового конфлікту. Це

право базується на принципах людської гідності, автономії волі та свободи самовизначення, що впливають безпосередньо з конституційних засад та міжнародних стандартів правосуддя. Доведено, що право на примирення має складну двосторонню природу: воно є невід'ємним як для потерпілого (як засіб суб'єктивного відновлення порушених прав та отримання сатисфакції), так і для правопорушника (як шлях до активного каяття, прийняття відповідальності та соціальної реінтеграції). Встановлено, що держава має відмовитися від ролі монопольного арбітра у вирішенні кримінально-правових конфліктів на користь ролі гаранта безпеки та справедливості, забезпечуючи сторонам простір для самостійного врегулювання наслідків конфлікту.

2. По-друге, виявлено та проаналізовано глибокий нормативний дуалізм між нормами КК України та КПК України, який створює суттєві перешкоди для практичної реалізації інституту примирення. З'ясовано, що існуюча неузгодженість між матеріально-правовими підставами звільнення від кримінальної відповідальності (стаття 46 КК України) та процедурним порядком укладення й затвердження угод про примирення (стаття 469 КПК України) призводить до правової невизначеності та суперечливої судової практики. Доведено необхідність системної уніфікації законодавства на засадах відновної парадигми, де процесуальна форма угоди має виступати логічним продовженням матеріального права сторін на порозуміння. Це вимагає розробки чітких критеріїв добровільності та усвідомленості примирення, які б унеможливлювали тиск на сторони та гарантували легітимність судового рішення, прийнятого на основі консенсусу.

3. По-третє, аргументовано необхідність радикального перегляду існуючих обмежень права на примирення, які на сучасному етапі мають надмірно формальний характер і не враховують інтереси потерпілих. Встановлено, що абсолютні заборони на примирення у певних видах правопорушень та щодо окремих суб'єктів часто є контрпродуктивними, оскільки вони нівелюють можливість реального відшкодування збитків та не сприяють виправленню винної особи. На основі аналізу положень проєкту нового КК України запропоновано впровадження гнучкого, диференційованого підходу. Згідно з цим підходом можливість примирення має залежати не лише від формальної кваліфікації злочину, а й від характеру заподіяної шкоди, особи правопорушника та реальної можливості відновлення правопорядку через некаральні заходи, що дозволить забезпечити баланс між приватним інтересом сторін та публічним інтересом держави.

4. По-четверте, розкрито багатоаспектне кримінально-правове та кримінальне процесуальне значення примирення як стратегічного інструменту зниження рівня рецидивної злочинності через запуск механізмів «реінтеграційного сорому». Доведено, що традиційне покарання, орієнтоване на ізоляцію, часто призводить до стигматизації та подальшої криміналізації особи, тоді як відновний діалог спонукає правопорушника до глибокої інтроспекції та усвідомлення болю, заподіяного жертві. Для потерпілого інститут примирення виступає ключовим фактором девіктимізації, дозволяючи йому подолати роль «пасивного об'єкта» та стати активним учасником процесу встановлення

справедливості. Це сприяє психологічному зціленню, нівелює прагнення до помсти та суттєво знижує ризик розвитку довготривалих травматичних розладів, що в глобальному масштабі зміцнює соціальну стабільність та довіру до правової системи.

5. Також визначено та теоретично обґрунтовано автономну правову природу медіації у кримінальному провадженні (відновного примирення) як центрального елемента відновного правосуддя. Встановлено, що медіація у кримінальному провадженні є конфіденційним та добровільним процесом, легітимність якого ґрунтується на специфічних принципах: нейтральності посередника, рівності учасників та самовизначення сторін. Доведено, що на відміну від суду медіація у кримінальному провадженні спрямована не на пошук юридичної істини, а на трансформацію міжособистісного конфлікту та досягнення взаємоприйнятного результату. Обґрунтовано доцільність застосування медіації у кримінальному провадженні навіть у випадках тяжких злочинів, де вона може виступати як самостійний засіб морального відновлення жертви, незалежно від формальних кримінально-правових наслідків для винного, що підкреслює її високий гуманістичний потенціал.

Підсумовуючи наголосимо, що у дисертації на основі системного порівняльно-правового аналізу досвіду Німеччини, Франції, Нової Зеландії й інших країн визначено стратегічні вектори модернізації українського законодавства. Найбільш перспективним визнано досвід Німеччини щодо інтеграції соціально-педагогічного підходу в медіацію, французьку модель застосування відновних практик на стадії відбування покарання (навіть у справах про вбивства) та новозеландську практику сімейних групових конференцій. Доведено, що адаптація цих моделей до українських реалій вимагає розширення часових та предметних меж примирення, залучення територіальних громад до процесу реабілітації правопорушників та визнання медіаційної угоди вагомою підставою для пом'якшення або скасування кримінального покарання. Встановлено, що перехід до такої моделі забезпечить трансформацію України в державу з високим рівнем правової культури та соціальної безпеки.

По завершенню доповіді аспіранту присутніми були поставлені такі **запитання:**

Колб О.Г.: Шановний здобувач, у чому полягає відмінність між примиренням і медіацією у кримінальному провадженні?

Відповідь: Дякую за запитання. Попри те, що поняття «примирення» і «медіація» часто використовуються як взаємопов'язані, вони не є тотожними.

Примирення є результатом досягнення згоди між потерпілим та особою, яка вчинила кримінальне правопорушення. У кримінальному процесі України воно має чітко визначені юридичні наслідки, зокрема може бути підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або укладення угоди про примирення відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України.

Натомість медіація є процедурою, тобто способом досягнення такого примирення. Вона передбачає добровільну участь сторін за сприяння незалежного

та неупередженого медіатора, який не приймає рішення замість учасників, а допомагає їм самостійно знайти взаємоприйнятне рішення. Таким чином, медіація виступає інструментом відновного правосуддя, тоді як примирення є одним із можливих результатів її проведення.

Любавіна В.П.: Шановний Ігоре Олександровичу, чому, на Вашу думку, медіація повинна розглядатися як складова системи відновного правосуддя, а не лише як альтернативна процедура врегулювання спору?

Відповідь: Дякую за запитання. Відновне правосуддя ґрунтується на принципово іншій концепції реагування на кримінальне правопорушення, ніж традиційна каральна модель. Його основною метою є не лише притягнення винної особи до відповідальності, а й відновлення порушених прав потерпілого, усунення наслідків кримінального правопорушення, ресоціалізація правопорушника та відновлення соціального миру.

Саме медіація забезпечує реалізацію цих завдань, оскільки створює умови для безпосереднього діалогу між потерпілим і правопорушником, добровільного відшкодування завданої шкоди, усвідомлення правопорушником наслідків своїх дій та відновлення довіри між сторонами.

Тому медіацію слід розглядати не лише як процесуальний інструмент, а як один із ключових елементів сучасної моделі відновного правосуддя, що відповідає міжнародним стандартам, зокрема Основним принципам застосування програм відновного правосуддя у кримінальних справах, схваленим Економічною і Соціальною Радою ООН.

Лисенко В.В.: Які основні перешкоди існують сьогодні для широкого застосування медіації у кримінальному провадженні України?

Відповідь: Дякую за запитання. Проведене дослідження дозволило виокремити декілька груп проблем.

По-перше, нормативно-правові. Попри прийняття Закону України «Про медіацію», кримінальне процесуальне законодавство ще не містить комплексного регулювання порядку проведення медіації на різних стадіях кримінального провадження.

По-друге, інституційні. В Україні ще формується система професійних медіаторів, відсутній єдиний механізм їх залучення до кримінального провадження та належне організаційне забезпечення програм відновного правосуддя.

По-третє, психологічні та соціальні. У суспільстві досі переважає традиційне уявлення про кримінальну відповідальність як виключно каральний механізм, що нерідко зумовлює недовіру до медіації як способу вирішення кримінально-правового конфлікту.

Саме тому ефективне впровадження медіації потребує одночасного вдосконалення законодавства, розвитку професійної спільноти медіаторів та формування правової культури учасників кримінального провадження.

Бодунова О.М. Яке значення для розвитку медіації в Україні має міжнародний досвід?

Відповідь: Дякую за запитання. Міжнародний досвід має надзвичайно важливе значення, оскільки більшість сучасних моделей відновного правосуддя

сформувалися саме у країнах Європейського Союзу, Канаді, США, Новій Зеландії та Австралії.

Особливого значення набувають Рекомендація № R(99)19 Комітету Міністрів Ради Європи щодо медіації у кримінальних справах, Директива 2012/29/ЄС про права потерпілих та Основні принципи ООН щодо застосування програм відновного правосуддя.

Водночас результати дослідження свідчать, що механічне запозичення іноземних моделей є недоцільним. Їх адаптація повинна здійснюватися з урахуванням особливостей української правової системи, структури кримінального процесу та сучасних умов функціонування системи правосуддя.

Головуюча: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається **науковому керівнику, кандидату юридичних наук, доценту І.Г. Бірюковій**, яка зазначила, що підготовлена Касьяновим Ігорем Олександровичем дисертація на тему «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти» є цілісним науковим дослідженням, що підтверджується результатами теоретико-правового аналізу як законодавчої бази, так і наукового доробку у сфері вивчення вказаної проблематики.

Обрана тема дисертації є своєчасною та актуальною. Сучасний розвиток кримінальної юстиції в Україні характеризується поступовим переходом від виключно каральної моделі до людиноцентричного підходу, що відповідає європейським стандартам здійснення правосуддя. Одним із ключових елементів такої трансформації є розвиток відновного правосуддя, невід'ємною складовою якого виступають примирення та медіація.

Після прийняття Закону України «Про медіацію» питання інтеграції медіаційних процедур у кримінальне провадження набули особливої актуальності. Водночас чинне кримінальне процесуальне законодавство ще не містить комплексного механізму застосування медіації, що обумовлює необхідність подальших наукових досліджень у цій сфері.

У процесі виконання дисертаційної роботи здобувачем було опрацьовано значний масив наукових джерел, міжнародних документів, нормативно-правових актів України, практики Європейського суду з прав людини, документів Ради Європи, Організації Об'єднаних Націй, Європейського Союзу, а також законодавства зарубіжних держав.

Складений здобувачем план дослідження дозволив охопити усі ключові питання теми дослідження і досить повно та змістовно висвітлити їх. Цьому сприяло правильне визначення ним мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження, застосування необхідного наукового інструментарію.

Здобуті під час дослідження результати певною мірою заповнюють прогалини у висвітленні науково-теоретичних і прикладних питань. В обґрунтуванні авторських висновків у дисертації пропонується низка нових теоретично концептуальних та практично важливих положень.

Специфіка теми дослідження, сформульовані мета і завдання визначили структуру дисертації, послідовність та логіку викладення матеріалу. Зміст дисертації свідчить про повноту і завершеність комплексного дослідження.

Робота оформлена в повній відповідності до вимог, які ставляться щодо дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

У цілому робота оцінена позитивно. Відмічено, що вона була виконана самостійно і автора можна вважати підготовленим науковцем. Було акцентовано увагу на тому, що науковий керівник робила лише окремі зауваження та вносила окремі корективи щодо обраної теми дослідження. Здобувач же з деякими зауваженнями погоджувався, а з деякими – ні, аргументовано відстоюючи свою особисту точку зору з певних питань.

Вищевикладене свідчить, що дисертаційне дослідження Касьянова Ігоря Олександровича на тему «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти», представляє самостійне, закінчене дослідження теоретичного характеру, є оригінальним, актуальним, практично значимим і дозволяє зробити висновок, що робота відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до прилюдного захисту.

Головуюча: Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається доповідачам:

Кандидату юридичних наук, доценту Лугиній Н.А., яка підкреслила, що виконане Касьяновим Ігорем Олександровичем дослідження присвячене актуальній проблемі, яка є важливою як для теорії, так і для практики.

Проведений аналіз опублікованих наукових розробок І. О. Касьянова показав, що основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у восьми наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, чотири тези наукових доповідей на науково-практичних заходах.

Виходячи з цього, варто визнати, що кількість праць та інших результатів цієї наукової розробки, у цілому та з формальної точки зору є достатньою для узагальнення та наукового обґрунтування вироблених її автором положень, висновків, рекомендацій і пропозицій по суті досліджуваної проблематики.

Дисертаційне дослідження виконано на належному методологічному рівні. Автором використано комплекс загальнонаукових та спеціально-юридичних методів, що дозволило забезпечити логічність дослідження, послідовність викладу матеріалу та належну аргументованість висновків.

Слід позитивно відзначити значний обсяг опрацьованих джерел. Автором проаналізовано чинне законодавство України, міжнародно-правові акти, практику Європейського суду з прав людини, рекомендації Ради Європи, документи Організації Об'єднаних Націй, законодавство окремих європейських держав, а також сучасні наукові праці українських і зарубіжних учених.

Безперечною перевагою роботи є її комплексний характер. Автор досліджує не лише кримінально-правові аспекти примирення та медіації, але й приділяє значну увагу кримінальному процесу, міжнародним стандартам відновного правосуддя, практиці застосування медіації та перспективам її нормативного розвитку в Україні.

Науковий інтерес становить проведений аналіз правової природи відновного правосуддя та визначення місця медіації у системі сучасної

кримінальної юстиції. Автор аргументовано доводить, що медіація не може розглядатися виключно як альтернативний спосіб врегулювання конфлікту, а повинна сприйматися як самостійний інститут відновного правосуддя, який забезпечує баланс між інтересами потерпілого, правопорушника та держави.

Позитивно оцінюю здійснений аналіз співвідношення понять «примирення», «угода про примирення», «медіація» та «відновне правосуддя». Автор переконливо демонструє їх взаємозв'язок, водночас обґрунтовуючи відмінності між зазначеними правовими категоріями.

Окремої уваги заслуговує порівняльно-правове дослідження зарубіжного досвіду застосування медіації у кримінальному провадженні. Автором проаналізовано законодавство та практику держав Європейського Союзу, що дозволило сформулювати низку пропозицій щодо вдосконалення українського законодавства.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що запропоновані рекомендації можуть бути використані під час удосконалення кримінального та кримінального процесуального законодавства України, у діяльності судів, прокурорів, адвокатів, медіаторів, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти.

Поряд із тим окремі положення дисертації можуть бути предметом наукової дискусії.

По-перше, автор послідовно обґрунтовує необхідність розширення сфери застосування медіації у кримінальному провадженні. Водночас дискусійним видається питання щодо меж її застосування. Зокрема, робота могла б містити більш чіткі критерії визначення категорій кримінальних правопорушень, у яких застосування медіації є допустимим, а також випадків, коли вона може суперечити публічним інтересам або завданням кримінального судочинства.

По-друге, заслуговує підтримки висновок автора щодо необхідності нормативного врегулювання процесуального статусу медіатора. Проте дискусійним залишається питання процесуальної моделі його участі у кримінальному провадженні. Доцільно було б більш детально визначити місце медіатора серед інших учасників кримінального процесу, обсяг його процесуальних прав та обов'язків, гарантії незалежності, а також механізми забезпечення конфіденційності отриманої під час медіації інформації.

По-третє, автор пропонує активніше використовувати міжнародний досвід розвитку відновного правосуддя. Разом із тим окремі положення потребують більш детального аналізу можливостей їх імплементації з урахуванням особливостей української моделі кримінального процесу, ролі прокурора як процесуального керівника та конституційного принципу публічності кримінального переслідування.

Проте наведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, не ставлять під сумнів достовірність отриманих результатів і мають переважно рекомендаційний характер.

У ході ознайомлення з дисертацією, науковими публікаціями здобувача та результатами апробації встановлено, що основні положення дослідження пройшли належну наукову апробацію, опубліковані у фахових виданнях та

відповідають вимогам академічної доброчесності.

Доповідачка наголосила, що дисертаційна робота «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти» відповідає вимогам, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидату юридичних наук, доценту Омельчук Л.В., яка відзначила, що актуальність обраної Касьяновим Ігорем Олександровичем теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів і заперечень, адже на сьогодні немає достатньої бази монографічних досліджень, присвячених комплексному аналізу теми «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти».

У результаті проведеного наукового дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем. Водночас, рецензент підкреслив, що виконане Касьяновим Ігорем Олександровичем дослідження є актуальним і своєчасним, а положення та висновки, які містяться у дисертації, достатньою мірою науково обґрунтовані.

При дослідженні застосовано ряд методів, обраних автором з урахуванням специфіки поставленої мети, а також об'єкта і предмета дослідження.

У дисертації автор продемонстрував рівень своєї професійної зрілості та наукової кваліфікації. Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних і зарубіжних учених.

Дослідження фахово структуроване і відзначається цілісною логічною побудовою. Розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою і показують послідовність аналізу досліджуваних юридичних явищ. При поділі розділів основного тексту на підрозділи автором дотримані правила пропорційності і взаємозв'язку. Мета і завдання, які визначені автором у вступі, знайшли відображення у змісті і тексті дослідження.

Поряд із тим окремі положення дисертації можуть стати предметом наукової дискусії.

1. У роботі значну увагу приділено перевагам медіації для потерпілого та правопорушника. Разом із тим дискусійним є питання забезпечення балансу між приватними інтересами сторін та публічним інтересом держави у притягненні винної особи до кримінальної відповідальності. На мою думку, це питання потребувало більш детального теоретичного обґрунтування.

2. Перспективним напрямом подальших досліджень могло б стати визначення особливостей застосування медіації в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України, а також її можливостей під час розгляду кримінальних проваджень щодо окремих категорій кримінальних правопорушень, де питання примирення набувають особливої суспільної чутливості.

Водночас висловлені зауваження мають дискусійний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та свідчать про актуальність обраної тематики.

Проведений аналіз дисертації дає підстави зробити висновок, що автором досягнуто поставленої мети, успішно вирішено визначені завдання, а сформульовані висновки є науково обґрунтованими, логічними та мають як теоретичне, так і практичне значення.

Основні результати дослідження належним чином апробовані на науково-практичних конференціях та відображені у фахових наукових публікаціях. Ознак порушення принципів академічної доброчесності під час рецензування не встановлено.

Ураховуючи викладене, доповідачка вважає, що дисертаційна робота «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти» є завершеним самостійним науковим дослідженням, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Чеховська І.В., яка зауважила, що здобувач у своїй дисертації досяг поставленої мети. Зокрема, ним сформульовано ряд положень, що мають важливе теоретичне та практичне значення. У роботі вдало використано зарубіжну наукову літературу та джерела. Матеріал викладається логічно та послідовно.

Отже, можна зробити висновок, що подане дисертаційне дослідження має закінчений вигляд. Його зміст має внутрішню логічну побудову. Дисертація Касьянова Ігоря Олександровича на тему «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти» є самостійним, завершеним, комплексним дослідженням, у якому обґрунтовується низка наукових положень та висновків, що відзначаються новизною у теоретичному плані і є важливими для юридичної практики, а також може бути рекомендовано для подання до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Лисенко В.В. наголосив, що результати дисертаційного дослідження становлять інтерес для науковців, практиків та всіх, хто досліджує або цікавиться проблемами правового регулювання примирення та медіації у кримінальному провадженні. Ознайомлення з роботою та висновками автора сприятиме подальшому розвитку наукових підходів до удосконалення системи запобігання правопорушенням.

Було підкреслено, що дисертаційне дослідження виконане якісно та на високому науковому рівні, а отримані результати мають об'єктивний і науково обґрунтований характер. Позитивною рисою роботи є здатність автора аргументовано відстоювати власну позицію, вести наукову дискусію з іншими дослідниками, послідовно, логічно та системно викладати матеріал. Структура дисертації є продуманою та цілісною, а загальні висновки переконливо демонструють ступінь вирішення наукової проблеми, окресленої у вступі. Крім того, здобувач має достатню кількість наукових публікацій у фахових виданнях та опублікованих тез доповідей на наукових конференціях. Дисертаційна робота

виконана самостійно, має комплексний і завершений характер.

Загалом результати дисертаційного дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення. У зв'язку з цим дисертаційну роботу Касьянова Ігоря Олександровича на тему «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти» може бути рекомендовано до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, доцент Максименцев М.Г. звернув увагу на методологічні засади дисертаційної роботи, підкресливши їх належну обґрунтованість та доцільність для розкриття основних положень дослідження. Вчений відзначив, що у роботі піднято актуальні проблеми запобігання пособництву державі-агресору та запропоновано шляхи їх вирішення, які можуть мати практичне значення. На його думку, дисертація відповідає встановленим вимогам і може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, доцент Бодунова О.М. також акцентувала увагу на актуальності теми дослідження та науковій новизні отриманих результатів, підтримала позицію попередніх доповідачів і запропонувала винести на голосування питання щодо рекомендації дисертаційної роботи Касьянова Ігоря Олександровича на тему «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

**щодо дисертації Касьянова Ігоря Олександровича на тему
«Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України:
кримінально-правові та процесуальні аспекти»**

Обґрунтування вибору теми дослідження. Глибока трансформація сучасної парадигми кримінальної юстиції, яка поступово зміщує акцент із суто карального впливу на відновлення порушених прав особи та гармонізацію соціальних відносин, лише набирає обертів в Україні. У контексті європейської інтеграції України та адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів питання примирення сторін кримінально-правового конфлікту набуває особливої гостроти. Традиційна модель кримінального судочинства, орієнтована переважно на встановлення вини та призначення покарання від імені держави, часто залишає поза увагою інтереси безпосередньої жертви злочину, не забезпечуючи їй належної психологічної та матеріальної сатисфакції. Це породжує кризу довіри до правоохоронної системи та актуалізує пошук альтернативних, гуманістичних способів розв'язання правових спорів.

Вибір теми обумовлений необхідністю теоретичного переосмислення інституту примирення не просто як процесуальної пільги, а як фундаментального права людини на самостійне врегулювання конфлікту. Попри наявність статті 46 КК України та відповідних положень у КПК України щодо угод про примирення практична реалізація цих норм залишається фрагментарною. Існує нагальна

потреба у дослідженні примирення як цілісного міжгалузевого інституту, що поєднує в собі матеріально-правові, процесуальні та подекуди психологічні й етичні аспекти.

Особливого значення тема набуває у світлі реформування кримінального законодавства та розробки проєкту нового КК України. Сучасна законотворча думка пропонує розширити межі застосування некаральних заходів впливу, де примирення виступає базовою умовою для звільнення від відповідальності або пом'якшення покарання. Проте теоретична база для такого розширення залишається недостатньо розробленою, особливо в частині визначення меж «публічного інтересу», який часто штучно ставиться вище за інтереси потерпілого, блокуючи можливість конструктивного діалогу між сторонами.

Кримінально-правовий аспект вибору теми зумовлений високим рівнем рецидивної злочинності в Україні. Традиційне покарання, пов'язане з ізоляцією особи, часто призводить до її подальшої маргіналізації та розриву корисних соціальних зв'язків. Натомість інститут примирення, що базується на засадах відновного правосуддя, пропонує механізм активного каяття та реінтеграційного сорому. Це дозволяє правопорушнику усвідомити реальну шкоду, заподіяну іншій людині, а не просто відбутися відповідно до букви закону покарання перед державою. Дослідження впливу примирення на мінімізацію ризиків повторного вчинення злочинів є критично важливим для формування ефективної стратегії протидії злочинності.

Додатковим стимулом для обрання цієї теми є стрімкий розвиток інституту медіації в Україні. Прийняття Закону України «Про медіацію» створило правове підґрунтя для впровадження професійного посередництва, проте його специфіка у кримінальній сфері досі залишається предметом дискусій. Необхідно чітко розмежувати поняття «примирення» як результат та «медіація» як процес, визначити правовий статус медіатора у кримінальному провадженні та розробити безпекові протоколи для учасників відновних процедур. Без наукового обґрунтування цих процесів існує ризик дискредитації ідеї примирення через некомпетентне або формальне застосування посередництва.

Окремий пласт актуальності пов'язаний із захистом прав неповнолітніх. Юстиція, дружна до дитини, вже зараз вимагає відмови від репресивних методів на користь відновних практик. Дослідження примирення з неповнолітнім підозрюваним дозволяє вибудувати модель правосуддя, яка б сприяла виправленню дитини без накладення тавра судимості, що є визначальним для її подальшого життя та інтеграції в суспільство.

Науковий інтерес до теми підкріплюється також потребою в аналізі міжнародного досвіду. Країни з розвиненими правовими системами (Німеччина, Франція, Нова Зеландія) демонструють високу ефективність відновного примирення навіть у справах про тяжкі злочини. Адаптація цього досвіду до національних реалій вимагає глибокого аналізу, щоб уникнути сліпого копіювання чужих моделей і створити власну, життєздатну систему примирення, яка б відповідала правовій культурі українського суспільства.

Таким чином, обрання теми дисертаційного дослідження продиктовано необхідністю подолання суперечностей між каральною спрямованістю чинного

законодавства та гуманістичними запитами сучасного суспільства. Робота спрямована на формування нової концепції примирення, яка б забезпечила баланс між інтересами особи, громади та держави, сприяла реальному відновленню прав потерпілих та створювала умови для ефективної ресоціалізації правопорушників, що є стратегічно важливим для зміцнення правопорядку в Україні.

Теоретичною основою дисертаційного дослідження стали праці зарубіжних і вітчизняних учених.

Окремі аспекти проблематики примирення у кримінальному судочинстві досліджували такі вітчизняні вчені: Аракелян Р.Ф., Багінський А.В., Баулін Ю.В., Бахуринська О.О., Блага А.Б., Брездень В.І., Гаврилюк Р.О., Дудоров О.О., Євдокімова О.В., Ізуїта П.О., Карашук К.Л., Кармаза О.О., Кармазіна К.Ю., Карпенко М.І., Коверко Ю.А., Козаченко І.П., Кутуєв П.В., Лапкін А.В., Лашук Є.В., Лемеха Р.І., Литвинова О.О., Литвинчук О.І., Ляш А.О., Максименко О.В., Мандриченко Ж.В., Мартиненко О.А., Меркулова В.О., Микитин Ю.І., Москаленко С.І., Музика А.А., Навроцька В.В., Неледва Н.В., Нестор Н.В., Новак Р.В., Орловська Н.А., Резніченко Г.С., Ряшко О.В., Северенчик О.П., Семерак І.О., Семерак О.С., Сіроткіна М.В., Соловійова О.Є., Усатий Г.О., Федіна А.В., Федоренко Т.В., Федотова Г.В., Фігун Н.І., Фомін Т.Г., Хмелевська Н.В., Черновський О.К., Шаповалов В.М., Шминдрук О.Ф., Ященко А.М та інші.

Під час написання дисертації використовувалися не тільки праці вітчизняних вчених, а й зарубіжних дослідників, які вивчають відновне примирення сторін кримінально-правового конфлікту: Брейтвейт Дж., Вальграв Л., Еррі Ж., Зер Г., Крісті Н., Макколд П., Маршалл Т., Райт М., Умбрайт М.

Сформульовані автором теоретичні висновки та практичні рекомендації базуються на результатах системного аналізу широкого кола джерел: від фундаментальних доктринальних праць у галузі кримінального права та процесу до нормативно-правових актів міжнародного й національного рівнів. Емпіричний фундамент дослідження склали чинне кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство України, положення проєкту нового КК України, міжнародно-правові акти та стандарти (зокрема Директиви ЄС та Рекомендації Ради Європи), а також аналіз актуальної судової практики Верховного Суду.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження здійснено на кафедрі кримінального права та процесу Державного податкового університету згідно із положеннями Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», відповідно до Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 526-р. Дисертаційне дослідження відповідає положенням Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 року № 179, за стратегічним напрямом «Верховенство права», Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021, за стратегічним напрямом «Забезпечення права на справедливий суд», Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 471.

Дисертаційне дослідження виконувалося в рамках науково-дослідних тем кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету «Теоретичні засади підвищення ефективності кримінально-правового, кримінологічного та кримінально-виконавчого запобігання злочинності» (державний реєстраційний № 0121U110768) та «Розслідування кримінальних правопорушень (кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти)» (державний реєстраційний № 0121U113579).

Тема дисертації затверджена Вченою радою Державного податкового університету (протокол № 6 від 24 листопада 2022 року).

Мета та завдання дослідження. *Метою роботи* є комплексна науково-правова характеристика правових засад функціонування в Україні інституту примирення у кримінальному праві, теоретичних та практичних основ впровадження відновних практик (медіації) у національну систему кримінальної юстиції, а також визначення кримінально-правової та кримінальної процесуальної значущості примирення для запобігання злочинності та захисту прав людини.

Відповідно до окресленої мети було поставлено такі завдання:

- з'ясувати сутність права на примирення в системі прав людини та його місце в сучасній парадигмі гуманізації кримінального законодавства;
- проаналізувати матеріально-правові та процесуальні особливості інституту примирення в Україні, виявити суперечності між нормами КК України та КПК України;
- обґрунтувати напрями оновлення підходів до примирення в кримінальному провадженні, зокрема в контексті реформування кримінального законодавства;
- дослідити кримінально-правове значення примирення та його психологічний вплив на особу правопорушника (ресоціалізація) та потерпілого (девіктимізація);
- виявити особливості застосування примирення за окремими видами кримінальних правопорушень, виходячи з характеру заподіяної шкоди;
- з'ясувати специфіку примирення з неповнолітнім підозрюваним у межах концепції правосуддя, дружнього до дитини;
- розкрити правову природу медіації у кримінальному провадженні, її фундаментальні принципи та стратегічне значення як ключового елемента відновного правосуддя;
- проаналізувати вітчизняний досвід та виклики проведення процедур медіації у кримінальному провадженні в сучасних умовах;
- узагальнити міжнародний досвід реалізації відновного примирення (на прикладі Німеччини, Франції, Нової Зеландії) та запропонувати шляхи його адаптації в Україні.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, що виникають у процесі примирення сторін кримінально-правового конфлікту та застосування відновних процедур.

Предметом дослідження є примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації становить система

загальнонаукових та спеціальних методів, застосування яких дало змогу забезпечити всебічність, об'єктивність та достовірність отриманих наукових результатів. Завдяки діалектичному методу пізнання право на примирення розглянуто у його розвитку та постійному зв'язку з гуманізацією суспільних відносин та реформуванням кримінальної юстиції. Логічний метод (зокрема прийоми аналізу та синтезу) став основою для розкриття змісту фундаментальних понять дослідження, таких як «право на примирення», «відновне правосуддя» та «медіація у кримінальному провадженні» (розділи 1, 3). Системний метод застосовано при з'ясуванні місця примирення в системі прав людини (підрозділ 1.1), дослідженні впливу примирення на особу правопорушника та потерпілого (підрозділ 2.1), а також при формуванні цілісної правової природи медіації у кримінальному провадженні (підрозділ 3.1). Історико-правовий метод дозволив простежити генезу інституту примирення та зміну парадигм від карального до відновного правосуддя (підрозділ 1.2). Методи індукції та дедукції використано для узагальнення кримінально-правових та кримінальних процесуальних аспектів примирення за окремими видами правопорушень (дедукція) та формулювання теоретичних засад правосуддя, дружнього до дитини, на основі аналізу специфіки роботи з неповнолітніми (індукція) (підрозділи 2.2, 2.3). Статистичний метод було задіяно під час аналізу емпіричних даних щодо ефективності програм відновлення та динаміки рецидивної злочинності (підрозділ 2.1). Порівняльно-правовий метод став ключовим при співставленні міжнародних моделей відновного примирення Німеччини, Франції та Нової Зеландії, а також при аналізі узгодженості положень чинного КК України та КПК України з нормами проєкту нового КК України (підрозділи 1.3, 3.3). Формально-юридичний метод застосовано для критичного аналізу нормативно-правового регулювання угод про примирення та виявлення прогалин у законодавстві, що регулює статус медіатора у кримінальному провадженні (підрозділи 1.2, 3.2). Метод кейс-стаді використано для вивчення конкретних прикладів реалізації процедур медіації у кримінальному провадженні та оцінки проблем, що виникають у вітчизняній практиці (підрозділ 3.2).

Наукова новизна одержаних результатів. Робота є одним із перших системних досліджень кримінально-правових та кримінальних процесуальних засад функціонування інституту примирення у кримінальному провадженні України в контексті розбудови відновного правосуддя. За результатами дослідження сформульовано нові наукові положення та висновки, що характеризуються науковою новизною, зокрема:

у перше:

– запропоновано концептуальну модель національної системи медіації у кримінальному провадженні в Україні, яка базується на трирівневій структурі: нормативній (інтеграція медіаційної угоди в КК України та КПК України як самостійної підстави звільнення від покарання), інституційній (створення мережі сертифікованих центрів відновного примирення) та професійній (запровадження спеціалізованої підготовки медіаторів із фокусом на психологію конфлікту);

– проаналізовано природу права на примирення через три взаємопов'язані виміри: 1) гуманістичний (реалізація свободи волі та гідності сторін); 2) відновний (пріоритет компенсації шкоди над каральним впливом); 3)

превентивний (мінімізація ризику рецидиву через формування реінтеграційного сорому);

- обґрунтовано можливість застосування медіації щодо кримінально-правових спорів у випадках із особливими суб'єктами, зокрема за участю осіб із психічними девіаціями (за умови належного експертного супроводу), що дозволяє забезпечити право потерпілого на сатисфакцію навіть у справах, які раніше вважалися немедіабельними;

- аргументовано доцільність запровадження в Україні медіації на стадії виконання покарання, що дозволяє працювати з наслідками тяжких злочинів та сприяє реальній ресоціалізації засуджених, спираючись на успішний досвід зарубіжних країн;

удосконалено:

- розуміння системних суперечностей між нормами матеріального (стаття 46 КК України) та процесуального (стаття 469 КПК України) права, що полягає у неузгодженості умов звільнення від відповідальності та порядку затвердження угод, що запропоновано вирішити шляхом уніфікації критеріїв загладжування шкоди;

- підхід до обмежень права на примирення у кримінальних правопорушеннях проти громадського порядку та моральності: доведено, що абсолютна заборона примирення у цій сфері часто шкодить інтересам потерпілих, тому запропоновано диференціювати обмеження залежно від об'єкта посягання та чіткої ідентифікації публічного інтересу;

- аргументацію щодо переваг відновного примирення у справах за участю неповнолітніх: обґрунтовано, що медіація є центральним елементом правосуддя, дружнього до дитини, оскільки вона дозволяє уникнути стигматизації («тавра злочинця») та забезпечує виховний ефект через пряме усвідомлення заподіяної шкоди;

- трактування поняття «медіація у кримінальному провадженні» як автономної, конфіденційної та добровільної процедури врегулювання кримінально-правового конфлікту за допомогою нейтрального посередника, результатом якої є не лише відшкодування збитків, а й емоційне відновлення сторін;

- кримінально-правову характеристику впливу примирення на потерпілого: виокремлено етапи девіктимізації через медіаційний діалог (від стану пасивної жертви до активного учасника встановлення справедливості), що є критично важливим у контексті подолання наслідків війни та загальної травматизації суспільства;

дістали подальшого розвитку:

- положення про необхідність імплементації європейських стандартів відновного правосуддя (Рекомендації Ради Європи) у національну практику, зокрема щодо забезпечення безоплатності та доступності послуг медіації для соціально вразливих груп населення;

- обґрунтування позиції щодо розширення ролі суду при затвердженні угод про примирення: суд має перевіряти не лише формальну відповідність закону, а й реальну добровільність згоди та відсутність тиску на потерпілого (контроль за

«справедливістю примирення»);

– оцінка міжнародного досвіду (Німеччини, Франції, Нової Зеландії та ін.) в аспекті його адаптивності до українських реалій, зокрема в частині залучення громади та родини до процесу примирення (сімейні конференції);

– теза про необхідність законодавчого закріплення статусу медіатора як суб'єкта, наділеного імунітетом свідка щодо інформації, отриманої під час медіації, що є фундаментальною гарантією принципу конфіденційності.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають як теоретичне, так і практичне значення, оскільки вони спрямовані на гуманізацію кримінальної юстиції та впровадження ефективних механізмів відновлення прав людини.

Одержані результати може бути використано у:

– *науково-дослідній діяльності* – як підґрунтя для подальшого вивчення проблем відновного правосуддя, правової природи примирення та особливостей застосування медіації у кримінально-правових конфліктах; для поглиблення теоретичних знань про роль ресоціалізації правопорушників та девіктимізації потерпілих (акт впровадження в науково-дослідну діяльність Державного податкового університету від 30 березня 2026 року);

– *правотворчій діяльності* – під час опрацювання та вдосконалення законопроектів щодо внесення змін до КК України та КПК України (зокрема в частині уніфікації процедур примирення та розширення меж застосування угод), Закону України «Про медіацію» (щодо особливостей посередництва у кримінальних справах), а також під час розробки підзаконних актів, що регулюють діяльність медіаторів та функціонування центрів відновного правосуддя;

– *у практичній діяльності* – правоохоронними органами (поліцією, прокуратурою) та судами при вирішенні питання про доцільність направлення сторін на процедуру медіації; адвокатами та медіаторами – при розробці стратегій захисту інтересів клієнтів та проведенні відновних процедур за умови подальшого загального впровадження відновного примирення до законодавства України; громадськими організаціями – при впровадженні програм примирення для неповнолітніх та жертв тяжких злочинів (довідка Адвокатського об'єднання «ЮС ФОРТІС» від 25 березня 2026 року № 25/03-2);

– *освітньому процесі* – під час підготовки підручників, навчально-методичних посібників та курсів лекцій із дисциплін «Кримінальне право України», «Кримінальний процес України», а також спеціалізованих курсів: «Відновне правосуддя», «Медіація у кримінальному провадженні»; у межах професійної підготовки та підвищення кваліфікації суддів, прокурорів, адвокатів та практикуючих медіаторів (акт впровадження в освітній процес Державного податкового університету від 19 березня 2026 року).

Апробація результатів дослідження. Роботу виконано й обговорено на кафедрі кримінального права та процесу Державного податкового університету. Практично орієнтовані рекомендації та основні наукові висновки і положення дисертації викладені у доповідях на відповідних всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях: «Вдосконалення правового регулювання прав

та основних свобод людини і громадянина» (5-6 травня 2023 року, м. Івано-Франківськ), IV Всеукраїнська науково-практична конференція з нагоди відзначення Міжнародного дня прав людини (5 грудня 2024 року, м. Київ), «Наукова спадщина професора В. Я. Тація і актуальні проблеми кримінального права» (21 січня 2025 року, м. Харків), «Творча спадщина професора В. В. Сташиса в сучасному науковому дискурсі» (10 липня, 2025 року, м. Харків), «Актуальні проблеми кримінального права і процесу та шляхи їх вирішення» (12 грудня 2025 року, м. Ірпінь).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, завершеною науковою працею. Сформульовані в ній положення, узагальнення, висновки, рекомендації та пропозиції обґрунтовано на підставі самостійно проведених досліджень.

У науковій статті «Окремі аспекти примирення винного з потерпілим під час вчинення кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності», опублікованій спільно з Грицюком І. В., автор особисто здійснив науково-теоретичний аналіз проблемних аспектів примирення винного з потерпілим у справах про кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності, обґрунтував необхідність усунення суперечностей у правозастосовній практиці та запропонував конкретні зміни до статті 46 КК України щодо уточнення умов звільнення від відповідальності.

Ідеї та розробки, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукова стаття та тези доповіді, в дисертації не використовувалися. Для аргументації окремих положень дисертації використовувалися наукові праці інших учених, на які зроблено посилання.

Публікації. Основні результати дослідження викладено в 9 наукових працях, серед яких 4 статті, опубліковані в наукових фахових виданнях України, та 5 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 192 сторінки, з них основний текст – 165 сторінок, список використаних джерел – 21 сторінка (185 найменувань) та 2 додатки на 6 сторінках.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані наукові результати дисертації

1. Грицюк І. В., Касьянов І. О. Окремі аспекти примирення винного з потерпілим під час вчинення кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності. *Ірпінський юридичний часопис*. 2023. Вип. 3 (12). С. 185–193. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/140/139>.

2. Касьянов І. О. Примирення з неповнолітнім підозрюваним: кримінологічний аспект правосуддя, дружнього до дитини. *Ірпінський юридичний часопис*. 2025. Вип. 4(17), С. 171–182. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/297/308>

3. Касьянов І.О. Примирення винного з потерпілим від кримінальних правопорушень проти власності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 90. Ч. 4. С. 63-68. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/339694/327822>

4. Касьянов І.О. Межі реалізації права на примирення у матеріальному та процесуальному кримінальному праві: виправданість обмежень. *Ірпінський юридичний часопис*. 2025. Вип. 4(21), С. 150–162. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/434/424>

які засвідчують апробацію результатів дисертації

5. Касьянов І.О. До питання примирення з жертвами домашнього насильства: чи можлива медіація? *Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина: Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (5-6 травня 2023 р.)*. Івано-Франківськ, 2023. С. 74-77. URL: <https://law.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2024/12/youth2023-r.pdf>

6. Касьянов І.О. Право на примирення з потерпілим як умова додержання верховенства права. *IV Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди відзначення Міжнародного дня прав людини: збірник матеріалів (м. Київ, 5 грудня 2024 року)*. Київ: ДНДІ МВС України, 2024. С. 162-164. URL: <https://surl.li/gcspnxt>.

7. Касьянов І.О. Принцип забезпечення відновного примирення у парадигмі принципів юстиції, дружньої до дитини. *Наукова спадщина професора В.Я. Тація і актуальні проблеми кримінального права: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., що відбулася 21 січ. 2025 р.* / [редкол. Ю.А. Пономаренко (голова) та ін.]. Харків: Право, 2025. С. 413-417 с.

8. Касьянов І.О. Примирення у кримінальному провадженні: потреба в оновленні підходів. *Творча спадщина професора В. В. Сташиса в сучасному науковому дискурсі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю від дня народж. проф. В. В. Сташиса, що відбулася 10 лип. 2025 р. / [редкол.: Ю. А. Пономаренко (голов. ред.), Л. М. Демидова, М. М. Уманець]] ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; Нац. акад. прав. наук України ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України ; Гром. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права» ; Укр. нац. група Міжнар. асоц. кар. права. Харків : Право, 2025. С. 318-324.

9. Касьянов І.О. Правова природа кримінальної медіації. *Актуальні проблеми кримінального права і процесу та шляхи їх вирішення: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 12 грудня 2025 р.) [Електронне видання у pdf-форматі]* / уклад. Н. А. Сперкач; О. А. Павлюх. За заг. ред. Максименцева М. Г. Кафедра кримінального права та процесу. Навчально-науковий інститут права. Державний податковий університет, м. Ірпінь. 2026. С. 39-42. URL: <https://surl.li/eavlcw>.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій

забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Касьянова Ігоря Олександровича і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Касьянова Ігоря Олександровича на тему «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Касьянова Ігоря Олександровича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Касьянова Ігоря Олександровича на тему «Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та процесуальні аспекти» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні фахового семінару кафедр навчально-наукового інституту права: «за» – 29; «проти» – немає; «утримались» – немає.

**Голова фахового семінару кафедр
навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, доцент,
гарант освітньо-наукової
програми «Право»**

Олеся БОДУНОВА